

The Effect of Basic First Aid Training on the Knowledge Level of High School Students

Funda Evcili^{1,a,*}, Mine Bekar^{1,b}, Handan Güler^{1,c}

¹ Department of Health Programs, Vocational School of Health Services, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Turkey

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 13/10/2023

Accepted: 13/02/2024

ABSTRACT

This study was conducted to evaluate the impact of basic first aid education provided to high school students on their knowledge levels. This intervention research with a pre-test-post-test without control group design was carried out with 475 female students at a girls' imam hatip high school during the 2017-2018 academic year. Data were collected using a Personal Information Form and a Basic First Aid Knowledge Test. The collected data were analyzed using SPSS 22.0 for Windows software package. In the evaluation of the study data, descriptive statistical methods (number, percentage, mean, standard deviation), as well as Pearson Product-Moment Correlation analysis and the significance test for the difference between two means (t-test) were employed. The results were evaluated at a 95% confidence interval, and significance level was set at $p<0.05$. The mean age of the participants was 16.61 ± 1.29 , with 75.1% of them having previously received information about first aid. Among those who reported receiving information, teachers (98.0%), healthcare professionals (97.4%), and television (92.4%) ranked as the top three sources of information. Before the program, the participants had an average total score on the knowledge test of 15.40 ± 2.06 , while after the program, it was found to be 24.84 ± 2.80 . It was determined that the average total score on the knowledge test increased by 9.46 ± 3.10 points compared to before the program, and the difference between the pre-program and post-program average total scores on the knowledge test was statistically significant ($p<0.05$). In the study, a statistically significant relationship was found between variables such as maternal education level, age, and the average score on the first aid knowledge test ($p<0.05$). In line with the data obtained from the research, it can be said that the first aid training was effective in increasing the knowledge level of the participants. It is essential that training in first aid knowledge and skills is structured in accordance with the learning needs, interests and learning capacities of individuals, regardless of age, gender or occupation.

Keywords: First Aid, Training, Student, Knowledge

Lise Öğrencilerine Verilen Temel İlk Yardım Eğitiminin Bilgi Düzeyine Etkisi

Süreç

Geliş: 13/10/2023

Kabul: 13/02/2024

Öz

Bu çalışma, lise öğrencilerine verilen temel ilk yardım eğitiminin bilgi düzeylerine etkisini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Ön test - son test kontrol grupsuz desende müdahale araştırması olan bu çalışma, 2017-2018 eğitim öğretim yılında bir kız imam hatip lisesinde 475 kız öğrenci ile yürütülmüştür. Veriler Kişisel Bilgi Formu ve Temel İlk Yardım Bilgi Testi kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen veriler, SPSS 22.0 for Windows paket programında analiz edilmiştir. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) yanı sıra, Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi, iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (t testi) kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması $16,61 \pm 1,29$ 'dur, %75,1'inin ilk yardım konusunda daha önce bilgi almıştır; bilgi aldığı ifade edenlerin bilgi edindikleri kaynakları arasında ilk üç sırada öğretmen (%98,0), sağlık personeli (%97,4), televizyon (%92,4) bulunmaktadır. Program öncesi katılımcıların bilgi testi toplam puan ortalaması $15,40 \pm 2,06$ iken program sonunda $24,84 \pm 2,80$ olduğu bulunmuştur. Bilgi testi toplam puan ortalamasının program öncesine göre $9,46 \pm 3,10$ puan arttığı, program öncesi ve sonrası bilgi testi toplam puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Araştırmada, anne öğrenim düzeyi, yaş ve kardeş sayısı gibi değişkenler ile ilk yardım bilgi testi puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda, ilk yardım eğitiminin katılımcıların bilgi düzeyini artırmada etkili olduğu söylenebilir. İlk yardım bilgisi ve becerileri kazandırmaya yönelik eğitimler, yaş, cinsiyet veya meslek farkı gözetmeksizin bireylerin öğrenme ihtiyaçlarına, ilgi alanlarına ve öğrenme kapasitelerine uygun şekilde yapılandırılması elzemdir.

Anahtar Kelimeler: Temel ilkyardım, Eğitim, Öğrenci, Bilgi

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

^a fundaevcili@hotmail.com

^c handanglr@gmail.com

^b ORCID: 0000-0003-4608-9189

ORCID: 0000-0002-7474-3160

minebekar@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9934-9127

How to Cite: Evcili F, et al. (2024) The Effect of Basic First Aid Training on the Knowledge Level of High School Students Health Services Research Journal, 1(1): 31-36.

Giriş

Herhangi bir kaza, yaralanma veya aniden ortaya çıkabilecek bir sağlık problem karşısında doğru ve hızlı müdahaleler ile sağkalım ihtimali artmakta ve/veya kalıcı sekel riski önlenmektedir. İşte tam da bu noktada ilk yardım, hayati bir rol oynamaktadır. İlk yardım, beklenmedik bir olayın hemen ardından olay yerinde uygulanan basit tıbbi prosedürler, müdahaleler ve önlemler bütünüdür. Bu müdahaleler, yaralının durumunu stabilize etmek, acil tıbbi yardımın gelmesini beklerken yaşamı tehdit eden durumları önlemek veya hafifletmek amacıyla gerçekleştirilmektedir (İnan vd., 2011; Reveruzzi vd., 2016; Bandyopadhyay vd., 2017; Panda vd., 2019). Yaşamın her anında aniden ortaya çıkabilecek acil durumlar karşısında bireylerin temel ilk yardım bilgisine ve becerisine sahip olması oldukça önemlidir. İlk yardım eğitimi, bireylere temel ilk yardım becerilerini öğretmek ve bu becerileri pratiğe dökmelerine olanak tanımak amacıyla tasarlanmış bir eğitim programıdır. Bu eğitimin temel amacı, acil durumlarla karşılaşıldığında bireylerin panik yapmadan hızlı, doğru ve etkili bir şekilde müdahale edebilmesini sağlamaktır. İlk yardım eğitimi, yaşam kurtarmanın yanı sıra yaralanmaların ve komplikasyonların azaltılmasına da yardımcı olmaktadır (Jamaludin vd., 2018; Panda vd., 2019).

İnsan hayatının her anında, her yaşta ve her yerde tehlikeli durumlarla karşılaşma olasılığı vardır. Bu nedenle ilkyardım bilgisi ve becerileri, yaş, cinsiyet veya meslek farkı gözetmeksizin toplumdaki her bireyin yeterlilik kazanması gereken bir eğitim alanıdır (Bakır & Öztürk, 2005; İnan vd., 2011; Çil Eyi vd., 2016; Mohammed, 2018). İlk yardım eğitimlerinde tüm yaş gruplarına nazaran özellikle genç insanlar eğitim faaliyetlerinin kilit bir paydaşı olarak kabul edilmektedir. Çünkü, gençler, bilgi ve becerileri hızla öğrenme yeteneğine sahip bir yaş grubunu temsil etmektedir. İçinde buldukları dönem itibarıyla öğrenmeye ve yeni beceriler kazanmaya daha açıktır, bu nedenle ilk yardım eğitimi için uygun bir yaşta bulunurlar (Reveruzzi vd., 2016; Bulduk, 2017; Jamaludin vd., 2018). Lise çağı, aynı zamanda gençlerin sorumluluk bilincinin geliştiği bir dönemdir. İlk yardım eğitiminin, gençlerin toplumlarına ve çevrelerine karşı daha büyük bir sorumluluk duygusu geliştirmelerine katkı sağlayacağı da kabul edilmektedir. Ayrıca, genç insanlara yönelik ilk yardım eğitimi, insan hayatının değerinin daha iyi anlaşılmasına ve bu değeri koruma konusundaki sorumlulukların daha doğru şekilde kavranmasına yardımcı olabilmektedir. Bu da toplumda daha empatik ve yardımsever bireylerin yetişmesine katkı sağlayacaktır (Reveruzzi vd., 2016; Bandyopadhyay vd., 2017; Panda vd., 2019). Özellikle okul temelli ilk yardım eğitim programlarının, temel yaşam desteği bilgisinin artırılmasında ve yaralanmaların şiddetinin/ciddiyetinin azaltılmasında etkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Reveruzzi vd., 2016; Bandyopadhyay vd., 2017; Mohammed, 2018; Panda vd., 2019). Bu çalışma, lise öğrencilerine verilen temel ilk yardım eğitiminin bilgi düzeylerine etkisini değerlendirmek amacıyla

gerçekleştirilmiştir. Çalışma, gençlere ilk yardım müdahalelerine ilişkin bilgi kazandırmanın önemine odaklanarak gençleri merkeze alan yeni stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir; paydaşlara ilk yardımın önemi konusunda farkındalık kazandırabilir.

Materyal ve Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın tipi, yeri, örneklem seçimi ve katılımcıların özellikleri, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizinde kullanılan yöntemlere yer verilmiştir.

Araştırma Tipi ve Yeri

Bu çalışma, ön test - son test kontrol grupsuz desende müdahale araştırmasıdır. Araştırma, 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında bir kız imam hatip lisesinde yürütülmüştür.

Örneklem Seçimi ve Katılımcıların Özellikleri

Araştırmanın evrenini bu lisede okuyan 500 kız öğrenci; örnekleme ise ön test ve son test uygulamasının her ikisine katılan 475 kız öğrenci oluşturmuştur. Ön test uygulamasına katılmasına rağmen çeşitli nedenlerle (devamsızlık, hastalık gibi.) son test uygulamasına katılmayan 25 öğrenci örnekleme alınmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Formda, katılımcıların bazı sosyodemografik (yaş, anne/baba öğrenim durumu, anne/baba çalışma durumu, aile tipi, kardeş sayısı, ailedeki birey sayısı vb.), ilk yardım konusunda bilgi alma durumunu, bilgi kaynaklarını belirlemeye yönelik toplam 15 soru yer almaktadır.

Temel İlk Yardım Bilgi Testi: Test, araştırmacılar tarafından katılımcıların temel ilk yardım konusunda sahip olduğu bilgileri değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Uzman görüşü yoluyla formun kapsam geçerliliği değerlendirilmiştir. Uzmanların önerileri doğrultusunda testte yer alan maddelerde düzenlemeler yapılmıştır. Formda 29 madde bulunmaktadır. Her maddenin karşısında “doğru”, “yanlış” ve “bilmiyorum” olmak üzere üç cevap seçeneği yer almaktadır. Katılımcının doğru işaretlediği her bir seçenek “1”, yanlış işaretlediği ya da boş bıraktığı her seçenek “0” puan ile puanlanmıştır. Formdan alınabilecek en düşük puan 0 en yüksek puan 29’dur. Testin bir kesme puanı bulunmamaktadır. Testten alınan puanın yüksek olması halinde temel ilk yardım bilgi düzeyinin yüksek olduğu kabul edilmektedir.

Araştırmanın Uygulanması

Araştırmanın yürütüldüğü lisenin müfredatında “ilkyardım” dersi bulunmamaktadır. İlk yardım eğitimi programı öncesinde, veri toplama araçlarının ön test uygulaması yapılmıştır. Katılımcılardan her bir ifadeyi dikkatle okumaları ve doğru olduğunu düşündükleri seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Ön test uygulamasından sonra araştırmacılar tarafından katılımcılara 3 hafta boyunca 2 ders saati olmak üzere toplam 6 saat temel ilk yardım eğitimi verilmiştir. Temel ilkyardım eğitim kapsamında, ilkyardımın

temel uygulamaları, temel yaşam desteği, hava yolu tıkanıklıklarında ilkyardım, kanamalarda ilkyardım, yaralanmalarda ilkyardım, yanık, donma ve sıcak çarpmasında ilkyardım, kırık-çıkık ve burkulmalarda ilkyardım, zehirlenmelerde ilkyardım, yabancı cisim aspirasyonunda ilkyardım konuları ele alınmıştır. Eğitim sırasında görsel materyaller kullanılmış, öğrencilere konular ile ilişkili videolar izletilmiştir. Uygulama gerektiren konularda sınıf içi uygulamalar yapılmıştır. Eğitimden bir hafta sonra veri toplama araçları katılımcılara tekrar uygulanmıştır. Ön test ve son test uygulamasından sonra veri toplama araçlarının eşleştirilebilmesi için katılımcılardan veri toplama formlarına isimlerini yazmaları istenmiştir. Ön test uygulamasına katılmasına karşın çeşitli nedenlerle (devamsızlık gibi.) son test uygulamasına katılmayan 25 öğrenci araştırma kapsamına alınmamıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen veriler, SPSS 22.0 for Windows paket programında analiz edilmiştir. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) yanı sıra normal dağılım gösteren verilerin analizinde Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi, eşleştirilmiş örneklem t-testi (paired sample t-test) kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Etik Uygunluk

Veri toplama araçları, İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden kurum izni alınmasının ardından araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Okulun öğrenci sayılarına ilişkin veriler okul idaresinden sağlanmıştır. Araştırma kapsamındaki

katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış; elde edilen bilgilerin gizli tutulacağı ve verilerin bilimsel amaçlı kullanılacağı belirtilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir. Tabloya göre; öğrencilerin yaş ortalaması $16,61 \pm 1,29$, kardeş sayısı ortalaması $3,02 \pm 1,47$, ailedeki kişi sayısı $5,62 \pm 1,80$ 'dir. Öğrencilerin tamamı kız öğrencilerden oluşmaktadır, %25,4'ü 9. sınıfta okumaktadır, %80,8'i çekirdek aileye sahiptir. Katılımcı annelerinin %44,6'sı, babalarının %80,9'u ortaokul ve üzeri seviyede öğrenim durumuna sahiptir; annelerin %73,5'i, babaların %28,7'si gelir getiren bir işte çalışmamaktadır.

Tablo 2'de katılımcıların ilk yardım konusunda bilgi alma durumu ve bilgi kaynaklarına göre dağılımı verilmiştir. Tabloya göre; katılımcıların %75,1'inin ilk yardım konusunda daha önce bilgi aldığını ifade ettiği; bilgi aldığını ifade edenlerin bilgi edindikleri kaynaklar arasında ilk üç sırada öğretmen (%98,0), sağlık personeli (%97,4), televizyon (%92,4) bulunduğu belirlenmiştir.

Tablo 3'te ilk yardım eğitimine katılan öğrencilerin program öncesi ve sonrası bilgi testi toplam puanı ve fark ortalamaları verilmiştir. Program öncesi öğrencilerin bilgi testi toplam puan ortalaması $15,40 \pm 2,06$ iken program sonunda $24,84 \pm 2,80$ olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin bilgi testi toplam puan ortalamasının program öncesine göre $9,46 \pm 3,10$ puan arttığı, program öncesi ve sonrası bilgi testi toplam puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Tablo 1. Katılımcıların Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler		
Yaş		$16,61 \pm 1,29$
Kardeş Sayısı		$3,02 \pm 1,47$
Ailedeki Kişi Sayısı		$5,62 \pm 1,80$
Sınıf	n	%
9. sınıf	121	25,4
10. sınıf	118	24,8
11. sınıf	120	25,2
12. sınıf	116	24,6
Aile Tipi		
Çekirdek aile	384	80,8
Geniş aile	79	16,6
Parçalanmış aile	12	2,6
Anne Öğrenim Durumu		
İlkokul ve altı	184	55,4
Ortaokul ve üzeri	291	44,6
Anne Çalışma Durumu		
Çalışıyor	126	26,5
Çalışmıyor	349	73,5
Baba Öğrenim Durumu		
İlkokul ve altı	91	19,1
Ortaokul ve üzeri	384	80,9
Baba Çalışma Durumu		
Çalışıyor	339	71,3
Çalışmıyor	136	28,7
Toplam	475	100

Tablo 2. Katılımcıların İlk Yardım Konusunda Bilgi Alma Durumu ve Bilgi Kaynaklarına Göre Dağılımı

Özellikler	n	%
İlk Yardım Konusunda Bilgilerini Alma		
Evet, aldım	357	75,1
Hayır, almadım	118	24,9
Toplam	475	100,0
Bilgi Kaynakları *		
Öğretmen	350	98,0
Sağlık personeli	348	97,4
Televizyon	330	92,4
İnternet	280	78,4
Kitap/gazete/dergi	252	70,5

*Birden fazla seçenek işaretlenmiş; yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların İlk Yardım Eğitimi Öncesi ve Sonrası Bilgi Testi Toplam Puanı ve Fark Ortalamaları

İlk Yardım Bilgi Testi Toplam	Test Min ve Max Puanlar	Eğitim Öncesi $\bar{X} \pm SD$	Eğitim Sonrası $\bar{X} \pm SD$	t/p	Fark $\bar{X} \pm SD$
	0-29	15,40±2,06	24,84±2,80	10,40/0,001	9,46±3,10

\bar{X} : ortalama, sd: standart sapma, t: paired sample t-test, p<0,05

Tablo 4. Bazı Özelliklere Göre İlk Yardım Eğitimi Öncesi Bilgi Toplam Puan Ortalamaları ve Puan Korelasyonu

Özellikler	İlk Yardım Bilgi Testi $\bar{X} \pm SD$
Aile Tipi*	
Çekirdek Aile (n=384)	15,08±5,10
Geniş Aile (n=79)	14,83±7,30
t/p	-1,30/0,270
Anne Öğrenim Durumu	
İlkokul ve altı (n=184)	12,30±4,08
Ortaokul ve üzeri (n=291)	15,42±7,20
t/p*	5,80/0,001
Anne Çalışma Durumu	
Çalışıyor (n=126)	14,30±3,80
Çalışmıyor (n=349)	12,78±4,16
t/p	1,40/0,027
Baba Öğrenim Durumu	
İlkokul ve altı (n=91)	13,30±4,32
Ortaokul ve üzeri (n=384)	13,80±4,22
t/p	2,04/0,241
Baba Çalışma Durumu	
Çalışıyor (n=339)	12,82±3,43
Çalışmıyor (n=136)	13,00±3,06
t/p	0,49/0,833
İlk Yardım Eğitimi Alma Durumu	
Aldım (n=357)	14,42±2,22
Almadım (n=118)	13,82±3,18
t/p	0,42/0,624
Yaş	2,560 / 0,026
Kardeş Sayısı	-1,370 / 0,040
Ailedeki Kişi Sayısı	-0,026 / 0,082

\bar{X} : ortalama, sd: standart sapma, t: independent samples t test, r: Pearson's correlation coefficient, *Sayısal azlığı nedeniyle parçalanmış aile, istatistiksel analiz dışında tutuldu

Araştırmada, annesi çalışan ve “ortaokul ve üzeri” öğrenim düzeyine sahip olan katılımcıların annesi çalışmayan ve “ilkokul ve altı” öğrenim düzeyine sahip olanlara göre ilk yardım eğitimi öncesi bilgi testi puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların aile tipi, baba öğrenim durumu, baba çalışma durumu ve ilk yardım eğitimi alma durumuna göre bilgi testi puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların yaşı ile bilgi testi puan ortalaması arasında pozitif yönde, kardeş sayısı ile negatif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4).

Lise öğrencilerine verilen temel ilk yardım eğitiminin katılımcıların bilgi düzeyine etkisinin incelendiği bu çalışmada elde edilen veriler literatür doğrultusunda tartışılmıştır. Kazalar karşısında ölümlerin en aza indirilmesi, sakatlıkların azaltılması ve önlenmesi için toplumda bireylerin ilk yardım konusunda temel bilgilere sahip olması gerekmektedir (Aktaş vd., 2020). Çalışmamızda katılımcıların 3/4’ünün ilk yardım konusunda daha önce bilgi aldığını ifade ettikleri, bilgi alanların bilgi kaynakları arasında ilk üç sırada öğretmenlerini, sağlık personellerini ve televizyonu gösterdikleri belirlenmiştir. Aktaş vd., (2020) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin %48,5’i daha önce ilk yardım bilgisi aldığını ve ilk yardım bilgisi alanların %42,2’i bilgiyi sağlık personelinden, %15,3’ü öğretmeninden aldığını ifade etmiştir. Gerek öğretmenler gerekse sağlık profesyonelleri ilk yardım eğitiminin verilmesinde kilit bir rol üstlenmektedir. Eğitim sistemi içerisinde öğretmenler, nesillere ilk yardım bilinci kazandırma açısından oldukça önemli bir konumdadır. Okullarda verilen ilk yardım eğitimleri ile öğrencilere dolayısıyla geleceğin yetişkinlerine acil durumlar karşısında bilinçli ve yetkin davranma becerileri kazandırmak mümkündür. Sağlık profesyonelleri ise tıbbi bilgi ve uygulamalı becerilerin doğru bir şekilde aktarımı konusunda uzmanlık gerektiren bir ilk yardım eğitimi sağlarlar. Bu nedenle, sağlık profesyonelleri, bireylerin ve toplumun sağlık eğitimleri yoluyla bilinçlenmesine önemli katkı verirler. Bu çalışmada ilk yardım eğitimi, okul ortamında sağlıklı ilişkili çeşitli alanlarda uzmanlıklarını kazanmış akademisyenler aracılığıyla verilmiştir. Dolayısıyla hem eğitimci hem de sağlık profesyoneli olma gibi iki önemli özelliği aynı anda taşıyan eğitimler tarafından sunulan eğitimlerin daha başarılı olması beklenen bir sonuçtur. İlk yardım eğitimlerinin başarıya ulaşmış olmadığı, katılımcıların ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark üzerinden değerlendirilebilir. Çalışmamızda katılımcıların program sonrası ilk yardım bilgi puanı ortalaması program öncesine göre $9,46\pm 3,10$ puan artmıştır (Tablo 3). Bilgi puanındaki bu artışın istatistiksel olarak anlamlı olması, eğitimin etkinliğini ortaya koymaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürde, farklı özelliklere sahip örneklemeler üzerinde yapılan pek çok çalışmada da

katılımcıların bilgi düzeyinin eğitim sürecine paralel arttığı saptanmıştır (Bakır ve Öztürk, 2005; Abd El-Hay vd., 2015; Çil Eyi vd., 2016; Bulduk, 2017; Bandyopadhyay vd., 2017; Mohammed, 2018; Panda vd., 2019; Aktaş vd., 2020).

Bu çalışmada katılımcıların bazı özelliklerine göre ilk yardım eğitimi programı öncesinde bilgi düzeyi puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Örneğin; anne öğrenim durumu, “ortaokul ve üzeri” olan katılımcıların anne öğrenim durumu “ilkokul ve altı” olanlara göre ilk yardım bilgi puan ortalamaları yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Literatürdeki bazı çalışmalarda da bu bulguya benzer şekilde annenin öğrenim ve çalışma durumunun ilk yardım bilgi düzeyi ve koruma davranışına etki ettiğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Aslan vd., 2015; Yiğit vd. 2022). Örneğin; Yiğit ve ark. (2022) tarafından COVID-19 pandemisi nedeniyle çocukların ev dışına çıkışlarının yasaklandığı ve evde kalmak zorunda oldukları dönemde, annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanımlama ve ilk yardım öz-yeterlik durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin eğitim düzeyi arttıkça ev kazalarına yönelik aldığı önlemlerin arttığı belirlenmiştir. Bir başka çalışmada ise eğitim düzeyi yüksek olan ve çalışan annelerin ev kazalarına yönelik daha etkili önlemler aldığı ve ilk yardım hakkındaki bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Aslan vd., 2015). Bunun çeşitli nedenlere dayalı olduğu düşünülebilir. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynler, çocuklarına daha fazla bilgi ve öğrenme fırsatı sunabilir ve onların bilgi birikimlerini artırabilir. Daha yüksek eğitim seviyeleri, toplumsal bilinç ve sorumluluk düzeyini de artırabilir. Bu nedenle, eğitim düzeyi daha yüksek olan aileler, ilk yardımın önemini daha fazla vurgulayabilirler ve çocuklarını bu konuda daha bilinçli şekilde yetiştirebilirler.

Çalışmamızda katılımcıların kardeş sayısı ile bilgi testi puan ortalaması arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Literatür taramasında bu bulguyu destekleyecek ya da reddedecek herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Ancak bu bulgunun bazı olası nedenleri olduğu düşünülebilir. Örneğin; daha fazla kardeşe sahip olmak, aile içindeki kaynakların daha fazla paylaşılması anlamına gelebilir. Bu noktada bireylerin ilkyardım eğitimi almak için daha az kaynağa ve fırsata sahip olması söz konusu olabilir. Ya da kardeş sayısı, bireylerin önceki deneyimlerini ve ilgi alanlarını etkileyebilir. Bu çalışmada katılımcıların yaşı ile bilgi testi puan ortalaması arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Bunun beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Çünkü genellikle yaşla birlikte deneyim kazanma ve öğrenme yeteneği artar. Yaş arttıkça katılımcıların sağlık ve güvenlik konularına daha fazla ilgi göstermesi de mümkün olabilir. Bu durum eğitim sürecine dair motivasyonu artıran bir etki yaratabilir. Katılımcıların yaşa paralel dikkat sürelerinin ve hafıza kapasitelerinin artması bilgileri daha iyi kavrayabilmesine ve hatırlayabilmesine katkı sağlamış olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda, ilk yardım eğitiminin katılımcıların bilgi düzeyini artırmada etkili olduğu söylenebilir. Bu verilerden hareketle ilkyardım bilgisi ve becerileri kazandırmaya yönelik eğitimlerin, yaş, cinsiyet veya meslek farkı gözetmeksizin bireylerin öğrenme ihtiyaçlarına, ilgi alanlarına ve öğrenme kapasitelerine uygun şekilde yapılandırılması elzemdir. Özellikle eğitimciler ve sağlık profesyonelleri bu eğitimlerin içeriklerinin yapılandırılması ve hedef gruplara sunulması noktasında önemli roller üstlenmektedir. Gereksinimi olan her bireyin ilk yardım eğitimine erişimleri ve ilk yardım becerileri kazanmalarını sağlayacak multidisipliner bir anlayış geliştirmek için çaba gösterilmelidir.

Çalışmanın Sınırları

İlk yardım eğitiminde bilgi kazandırmak kadar beceri geliştirmek de oldukça önemlidir. Bu çalışmada, ilk yardım eğitiminin yalnızca bilgi düzeyine etkisi ele alınmış, beceri kazanımı üzerine etkisi değerlendirilmemiştir. Bu çalışma yalnızca bir lisede ve kız öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. Bulgular, erkek öğrencilere ve diğer lise öğrencilerine genellenemez.

Kaynaklar

- Abd El-Hay, S. A., İbrahim, N.A., & Hassan, L. A. (2015). Effect of training program regarding first aid and basic life support on the management of educational risk injuries among students in industrial secondary schools. *Journal of Nursing and Health Science*, 4(6): 32-43. <https://doi.org/10.9790/1959-04633243>
- Aktaş, B., Baş, E., Atsal, B., Doğan, Z., & Güzel, H. (2020). Ortaokul öğrencilerine verilen temel ilk yardım eğitiminin bilgi düzeyine etkisi. *Sağlık ve Toplum*, 20(1): 98-103.
- Aslan, S., Yıldırım, M., Tunçdemir, A., & Geçkil, E. (2015). 0-6 yaş çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik ilk yardım hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2): 54-64.

- Bakır, B., & Öztürk, C. (2005). İlköğretim öğrencilerine verilen ilk yardım eğitiminin bilgi düzeyine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 35(172): 312-321.
- Bandyopadhyay, L., Manjula, M., Paul, B., & Dasgupta, A. (2017). Effectiveness of first-aid training on school students in Singur Block of Hooghly District, West Bengal. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 6(1): 39-42. <https://doi.org/10.4103/2249-4863.214960>
- Bulduk, M. (2017). Ortaokul öğrencilerine verilen temel ilk yardım eğitiminin etkinliğinin Belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum
- Çil Eyi, S., Örsal, Ö., & Köşgeroğlu, N. (2016). Pansiyonlu bir ilköğretim okulunda ilk yardım eğitim programının ve eğitim metotlarının değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 8(4): 297-305. <https://doi.org/10.5336/nurses.2015-44984>
- İnan, H. F., Kurt, Z. & Kubilay, İ. (2011). Temel ilkyardım uygulamaları eğitim kitabı. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı
- Jamaludin, T. S. S., Zakaria, M. A. B., Saidi, S. & Chan, C.M. (2018). A literature review on knowledge, awareness and attitude related to first aid among university students. *Scholars Journal of Applied Medical Sciences*, 6(7): 2660-2664. <https://doi.org/10.21276/sjams.2018.6.7.10>
- Mohammed, A. A. (2018). The influence of training program on knowledge and practices of preparatory schools' children related to the selected first aid. *American Journal of Nursing Research*, 6(4): 158-163. <https://doi.org/10.12691/ajnr-6-4-3>
- Panda, P. C., Panda, S. K., Karir, S., & Patra, A. (2019). Effectiveness of first-aid training on school children of urban area of Sambalpur District, Odisha. *International Journal of Medical Science and Public Health*, 8(1): 1-5. <https://doi.org/10.5455/ijmsph.2019.0616824072019>
- Reveruzzi, B., Buckley, L., & Sheehan, M. (2016). School- based first aid training programs: a systematic review. *Journal of School Health*, 86, 266-272. <https://doi.org/10.1111/josh.12373>
- Yiğit, D., Şayık, D., Açıkgöz, A., & Mumcu, Ö. (2022). Pandemi annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanımlama ve ilk yardım öz-yeterlilik durumlarının belirlenmesi. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 31(6): 451-460. <https://doi.org/10.17942/sted.1079094>